

Gamla tingsplatser på Stångenäset

Ur boken Vargatider på Stångenäset

Utgiven 1965 av Sven Rydstrand

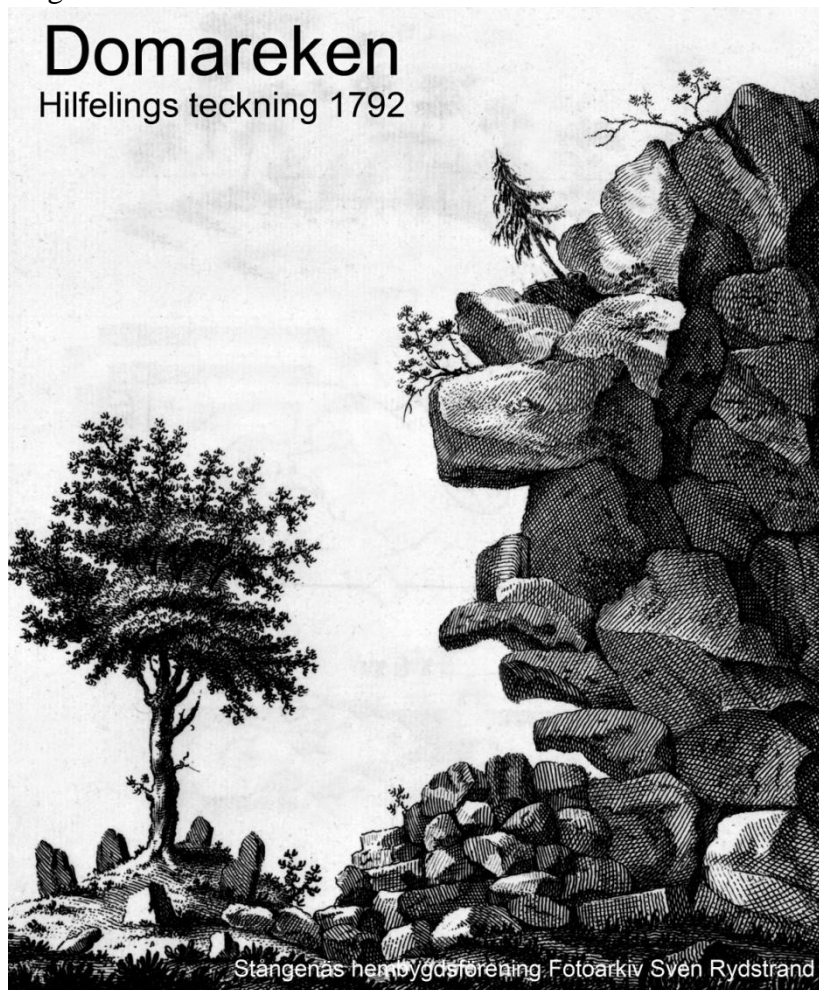
Den allra äldsta skriftliga uppgiften om ting på Stångenäset finns i ett gammalt norskt pergamentsbrev från år 1395, i vilket det omtalas, att tinget det året blev hållet vid Bro kyrka. Men att tinget i Bro har gamla anor, därom vittnar den ännu bevarade s.k. *"Tingshögen"* på Bro prästgård samt traditionerna om ett ting under *"Domareeken"*, som ännu står kvar under Brofjället och sedan 1960 är fridlyst som kulturminne.

Även i Brastad har häradsting hållits i äldre tider. Sålunda omtalas tingsstämmor på Halls och Brasetter i början av 1600-talet. Traditionen omtalar, att *"Brasette ting"* hölls på de s.k. *"Braste högar"*, som låg, där Brastads nya kyrka blev byggd år 1876. Några skriftliga belägg därför finns dock ej. Här var emellertid häradets forna avrättningsplats, och de största högarna, i vilka de halshuggna offren blivit begravna, ligger ännu kvar strax öster om kyrkan. Hela området här borde fridlysas, ty ytterst få avrättningsplatser är i våra dagar så väl bevarade.

Här avrättades och begrovs under 1700-talet många personer. År 1724 avrättades sålunda 3 Brastadsbor, en man och två kvinnor, 1741 och 1747 två kvinnor. Och i Brastads kyrkoböcker för 1762 är följande uppgift införd: *"Den 10 mars blev till följe av Kungl. Hovrättens dom barnamörderskan och änkan Anna Andersdotter från Uddevalla, 42 år gammal, avrättad på det sätt, att hon vart halshuggen och å båle bränd, för det hon sitt eget barn strax efter födelsen den 11 juni år 1760 i en liten hage vid gården Toröd i Lyse socken ömkligen mördad och uti en liten bergsskrevla med några stenar tippa undangömt hade."*

För övrigt vittnar de bevarade tingsprotokollen om att det ordinarie och rätta tingsstället för Stångenäs och Sotenäs härad var på gården Broberg i Bro alltifrån år 1650 intill år 1700. Men mycket tyder på att tinget hållits på Broberg redan under 1500-talet, ja, kanske ännu tidigare.

Från och med år 1700 överflyttades "*rätta tingsstället*" till Brobergs granngård Mellby. Här hölls sedan tinget under 32 års tid. År 1732 beslöts att sammanslå tingen med Stångenäs, Sotenäs, Tunge och Sörbygdens härad till ett gemensamt tingslag, vars sammanträden förlades till Kvistrums gästgivaregård.

Den 23 oktober år 1732 hölls det första tinget med Sotenäs och Stångenäs på Kvistrum. Men i Bro hade dock beslutet härom föregåtts av mycken diskussion, och vid ett ting på Mellby den 21 februari 1732 hade man t.o.m. beslutat att bygga nytt tingshus på Mellby, enligt vad här nedan återgivna protokoll förtäljer:

"Befallningsmannen välbetrodde Anders Ahlqwist föreställde Tingsrätten högvälborne baron, generalen och landshövdingens Bengt Ribbings resolution av den 8 maj uppå Bryngel Pederssons och Pehr Hanssons ansökning att bliva från tingshållandet i Mellby entledigade, därutinnan högbemälte herr general och landshövding till denna tingsrätt remitterat, att med häradets allmoge överens komma så om tjänligt tingsställe som nödiga tingsbyggnaders uppbyggande därstädes.

Och som befallningsmannen i följde därav och till verkställighet av samma högvälborne herr baron, general och landshövdingens resolution till denna dag inkallat Stångenäs och Sotenäs häraders allmoge, begärde befallningsmannen att Tingsrätten detta ärende ville sig företaga. Blivandes därefter häradernas allmoge för Tingsrätten inkallade och innehållet av samma resolution föreställt, däruppå de efter något överläggande sig yttrade, att intet tjänligare och belägligare tingsställe för dem kan bliva än på övergården Mellby. Förmenandes allmogen, att ägarna och åborna därstädes därtill låta sig bekvämas och kunna bringas, så vida halva gården Kronan tillhör. Härtill svarade ägare och åbor på bemälte övre Mellby, att de kunna intet frångå att antaga sig tingshållande, allenast allmogen därstädes vilja uppbygga nödiga tingshus.

Sedan förklarade samtliga allmogen, att ehuru väl det lär fallas dem svårt att såsom på skoglös ort boende och i ett litet tingslag bestå så mycket som till en helt ny byggnings uppbyggande kan betarvas, som antagligen uppå var gård skulle sig bestiga, vilja de likväl uppå var gård giva 3 daler silvermynt och på vart matlag i skärgården 12 skilling silvermynt, förbehållande sig att därför själva köpa sig en byggning, som för ett slikt sammanskott skulle kunna erhållas och de således mycket bättre skulle kunna utkomma, än om nya materialier skulle helt och hållet uppköpas på denna skoglösa orten, då de fast mera därtill finge bidra.

Vilken allmogens utlåtelse i protokollet blev inryckt, med hemställan till högvälborne herr baron, generalmajoren, överkommendanten och landshövdingens höggunstiga gottfinnande och approbation."

Men redan då nästa ting hölls på Mellby, i juni samma år, hade allmogen ändrat på det fattade beslutet om tingshusbygge på Mellby. Man hade då talat med folket i Tunge och Sörbygden och beslöt därför att föreslå ett samgående med dem för att hyra rum och tingslokaler på Kvistrums gästgivaregård. Detta berodde på, att det var ur ekonomisk synpunkt fördelaktigast, även om många bekymrade sig för den långa vägen till tinget. Att vägen avskräckte många från att processa i fortsättningen, kan man också förstå, ty de många småmålen minskar betydligt i antal efter år 1732.

Under den tid, som rätta tingsställena var förlagda till Broberg och Mellby, hade då och då s.k. hemting hållits ute på andra gårdar, när skäl därtill fanns. Sålunda hölls flera ting på gårdarna Uteby och Hallind samt Mellberg i Bro socken. Likaså hölls ofta ting på gårdarna Rööd och Valla i Tossene socken även för allmogen från Stångenäs.